

RANGTASVIRNING ESTETIK TARBIYAVIY AHAMIYATI

Bekimrov Chori Jumayevich

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti

"Mahobatli rangtasvir" kafedrası dotsenti

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.10559943>

ARTICLE INFO

Received: 17th January 2024

Accepted: 23th January 2024

Online: 24th January 2024

KEY WORDS

Rangtasvir, ranglar xususiyatlari, tasviriy san'at, vizual hikoyalar, kompozitsiya, estetik tarbiya.

ABSTRACT

Mazkur maqolada rangtasvirning estetik tarbiyaviy ahamiyati, ranglar haqidagi nazariy va metodik ma'lumotlar, ranglarning inson ruhiyatiga bo'lgan tasiri hamda rang tulari, tasviriy san'atni o'qitishda ranglar bilan ishlash, ranglar xususiyatlari haqida to'liq fikr yuritilgan.

Kirish:

Mamlakatimizda ma'naviyat va madaniyatini boyitishda tasviriy san'atning ham o'z o'rnini mavjud. Bugungi kunda har sohada bo'lgani kabi tasviriy san'atda ham yuqori o'zgarishlar bo'lmoqda. Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchisi so'zsiz, tasviriy san'atning ifoda vositalari to'g'risida chuqur ma'lumotga ega bo'lishi, turli badiiy materiallarning xususiyatlari va ulardan foydalanish yo'llarini mukammal egallashlari zarur. Tasviriy san'at o'qituvchisining o'zi qalam va bo'yoqlar bilan rangda ifoda qilish ko'nikmalariga ega bo'lish bilan birga, bu sohadagi bilimlarini o'quvchilariga ham yetkaza olishi lozim.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya:

Holbuki, jahonning takomillashgan davlatlarida ranglarning inson hayotidagi o'rniga juda yuqori ahamiyat qaratilmoqda. Ranglar yordamida hamma janrlarda ishlash tasviriy san'atning ilmiy negizini tashkil qiladigan perspektiva, rangshunoslik, kompozitsiya, yorug'-soyalarni o'rganish uchun, ayniqsa, keng imkoniyatlar yaratadi. Tasviriy faoliyat bilan shug'ullanish kishilarga estetik zavq bag'ishlaydi va ularning ruhiy dunyosini boyitadi.

Tinglovchilar suratlarda chizilgan tarixiy va zamonaviy voqealarni, personajlarning kechinma va harakatlarini, hamda tabiat go'zalliklarini chuqur idrok qiladilar. Ranglarning kelib chiqishi, ularning ahamiyati insonlar ruhiyatiga yuqori ta'siri, shuningdek bugungi kungacha kashf qilinmagan rang tulari borligi insonlarni hayratga solmoqda. Ranglarni tasviriy san'at sohasida asosiy o'ringa ega ekanligini, ularni o'rganish uchun rangshunoslik fani negizini talabalarga tushuntirish asosiy ahamiyatga ega bo'lmoqda.

Ranglarning qanday hosil bo'lish va tarqalish voqealari qadimdan olimlar va rassomlarning diqqatini tortgan. Uyg'onish davri buyuk rassomlari va nazariyachilari Leon Battista Alberti, Leonardo da Vinchi va boshqalar rang tasvir to'g'risidagi asarlarida ranglarning xususiyatlari to'g'risida yozganlar. Atoqli va mashhur olimlar Nyuton, Lomonsov, Gelmgolslar ranglarning mohiyatini ilmiy asosda tekshirganlar.

Tasviriy san'at mashg'ulotlari uchun ranglar asosiy ahamiyatga ega. Hamma yo'nalishlarda axromatik, xromatik, kontrast, spektr va boshqa ranglar yordamida san'at asarlari yaratiladi. Talabalar darslarda rangni ko'rish yordamida ajratadilar, chizilayotgan naturada rangni ajratish, ularni to'g'ri joylashtirish zarur. Rangni o'z holatdagina emas balki uni ilmiy-nazariy ahamiyatini, xususiyatini o'rganib undan foydalanish to'g'ri va mukammal ishlash imkonini yaratadi. Turli metodlar yordamida ranglarni talabalarga tushuntirish va ilmiy tomondan izohlab berish malakali o'qituvchilar tomonidan izohlab kelinmoqda.

Natijalar:

Talabalarda estetik tarbiyani takomillanishiga yuqori ahamiyatga ega. Estetik tarbiya-yangi kishini rivojlantirishning eng zarur sharti va asosiy vositalaridan, zotan, davlatimizdagi mafkuraviy faoliyatning mas'uliyatli jabhalaridan biri sanaladi. Insonni estetik ruhda tarbiyalash, ularda yuksak badiiy did va madaniy ko'nikmalarni rivojlantirish to'g'risida g'amxo'rlik qilish eng asosiy vazifalaridandir. Inson kayfiyatiga salbiy, shuningdek ijobiy ta'sir qiladigan ranglar Markaziy Osiyoda kitob miniatyurasi, naqqoshlik va devorlariga freska pannolar ishlash bilan bog'liq shaklda shakllanib kelgan.

Rangtasvir badiiy ifodaning qadimiy shakli sifatida insoniyat tarixi, madaniyati va ta'limida hal etuvchi rol o'ynadi. Rangtasvirning o'zining estetik jozibasidan tashqari, his-tuyg'ularni yetkazish, hikoyalar aytib berish va ijodkorlikni shakllantirish uchun kuchli vosita bo'lib xizmat qiladi. Rassomlik ko'plab uslublar, uslublar va janrlarni o'z ichiga oladi va vizual tajribalarning boy gobelenini taqdim etadi. Impressionizmning jonli ranglaridan tortib realizmning nozik detallarigacha, har bir rasm o'ziga xos nuqtai nazarni taqdim etadi va inson ifodalarining xilma-xilligiga hissa qo'shadi.

Rasmlar kuchli his-tuyg'ularni uyg'otish va insonlarni umumiy insoniy tajribalar bilan bog'lash qobiliyatiga ega. Rassomlar his-tuyg'ular va g'oyalarni yetkazish uchun rang, kompozitsiya va cho'tka urishlaridan qo'llanadilar, tomoshabinlarga chuqur hissiy ta'sir qiladilar. Tarix mobaynida rangtasvirilar madaniyatlar, jamiyatlar va tarixiy voqealarning vizual yozuvlari bo'lib xizmat qilgan. Ular turli davrlar va sivilizatsiyalarning qadriyatlarini, an'analari va estetikasini tushunishga imkon yaratuvchi o'tmishga bir oyna beradi. Rassomning talqin qiluvchi tabiati tomoshabinlarni san'at asarlari bilan faol shug'ullanishga undaydi. Har bir inson rasmni turlicha idrok qilishi va talqin etishi, individuallik tuyg'usini va san'atga shaxsiy aloqasini takomillashtirishi mumkin.

Muhokama:

Rasm bilan shug'ullanish kuzatish, tahlil qilish va tanqidiy fikrlash kabi kognitiv jarayonlarni rag'batlantiradi. Talabalar tafsilotlarni qadrlashni, naqshlarni tan olishni va vizual elementlarga diqqat bilan e'tibor berishni o'rganadilar, ularning umumiy kognitiv qobiliyatlarini oshiradilar. Rassomlik ijodkorlik uchun kuchli vosita bo'lib, odamlarga o'z fikrlarini erkin ifoda qilish imkonini yaratadi. San'at yaratish jarayoni masalasini hal qilish, tajriba o'tkazish va o'ziga xos badiiy ovozni takomillashtirishga yordam beradi.

Vizual hikoyalar yordamida rasm chizish kommunikativ qobiliyatlarni shakllantirishga yordam beradi. Rassomlar murakkab g'oyalar, his-tuyg'ular va hikoyalarni vizual til asosida yetkazishni o'rganadilar, faqat so'zlarga tayanmasdan samarali muloqot qilish qobiliyatini oshiradilar. Turli madaniyatlarga mansub rasmlarni o'rganish va yaratish odamlarda turli xil nuqtai nazarlarni ochib beradi va madaniy ongini takomillashtiradi. U umuminsoniy san'at tili

yordamida madaniy to'siqlarni yo'q qilib, global o'zaro bog'liqlik va tushunish tuyg'usini targ'ib etadi.

Talabalarga rangtasvir mashg'ulotlarini olib borish uchun bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchisi rangtasvir asoslarini puxta egallash va rangshunoslik nazariyasini mukammal bilishi kerak. Shuning bilan birga realistik rangtasvirning nazariy asoslari ilmini o'zlashtirish va amaliy mashq qilish natijasida savodli rangda ifoda yo'llarini o'rganish mumkin. Bu hol, ayniqsa, natyurmort ishlashda, uning ranglari to'g'risida so'z yuritganda ko'zga yaqqol tashlanadi.

Xulosa:

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, rangtasvirning ilmiy negizini rangshunoslik fani tashkil etadi. Rangshunoslik bo'lajak rassomlarga ranglarning tabiatda hosil bo'lish va tarqalishi muammolarini, ularning atrof-muhit ta'sirida o'zgarib ko'rinishini, bo'yoqlarini tayyorlash va ulardan foydalanish yo'llarini o'rgatadi. Ranglarda bir dunyo ilm sirlari, ma'naviyat xazinalari yashirinib yotibdi. Bu sirlarni o'rganish, taraqqiyot uchun asosiy ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda talabalarni turli rang bilan ishlash, ular to'g'risida to'liq ma'lumotga ega bo'lishlari uchun ko'pgina bilimlar zarur bo'ladi. Atrofimizdagi olamni tashkil qilgan rang-baranglik, hali ham o'rganilmagan sir-sanoatdan iboratdir. Tasviriy san'at mashg'ulotlarida ranglardan to'g'ri foydalanish metodi, shuningdek turli qiziqarli o'yinlar yordamida olib borish, o'qituvchining qobiliyatga bog'liqdir.

References:

1. Xudayberganov R. A. "Rangshunoslik asoslari", O'quv qo'llanma. T.: "G.G'ulom" 2006.
2. Madaminov, N. M. Ta'lim jarayonida tasviriy san'atni rivojlantirish va kompyuter grafikasidan keng foydalanish yechimlari. *Oriental renaissance: innovative, educational, natural and social sciences*, 2022.
3. S.S. Bulatov "Rangshunoslik", "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashiyoti" Toshkent. 2009.
4. Sohibov, R. Ranglarning asosiy xususiyatlari. *Oriental renaissance: innovative, educational, natural and social science*, 2022.
5. U.Nurtayev "Rangshunoslik asoslari", "Ilm ziyo nashriyoti" Toshkent. 2008.